

УДК 338.552 : 378.4. 332.1
JEL L11, E23, I23, R12

Індикативна собівартість як чинник формування ринку освітніх послуг: регіональний аспект (на прикладі спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа та страхування»)

Ченцов В.В., Григоращ О.В.

Вступ. Кожна фінансова система тяжіє до мінімізації вартості послуг. Держава прагне до зниження вартості підготовки фахівців з вищою освітою, а здобувачі освіти – до отримання безкоштовних освітніх послуг. Згідно з теорією «залізного трикутника» Джона Деніела [1], сучасна вища освіта стикається з трьома головними проблемами: вартість, доступність і якість, і тим, як вони взаємодіють (Daniel та ін., 2009). Зокрема, фінансові обмеження з боку урядів можуть призвести до обмеження кількості студентів, які навчаються за державним замовленням (обмежити доступ до вищої освіти неплатоспроможним здобувачам), або до скорочення асигнувань на кожного студента для закладів – таким чином знижуючи якість освіти.

В Україні обсяг видатків на вищу освіту збільшується, але обсяг державного замовлення – скорочується. З метою забезпечення належної якості освітніх послуг Урядом запроваджено механізм формування мінімального розміру плати за навчання, що спричинило значне зростання вартості освітніх послуг у більшості державних ЗВО.

Аналіз останніх досліджень і публікацій

Аналіз позицій України у рейтингу показників освітніх систем QS Higher Education System Strength Rankings показав, що протягом 2016-2018 рр. показник «доступності якісної освіти» (шанси жителів країни отримати місця в її провідних університетах) зріс майже втричі (з 5,0 до 14,4 бала), що свідчить про поступову

демократизацію вступу до провідних ЗВО України [2].

В умовах рішення Уряду [3] щодо формування мінімального розміру плати за навчання для здобуття вищої освіти на основі індикативної собівартості, виникає питання щодо впливу зміни вартості на доступність і якість вищої освіти.

Аналіз досвіду Великобританії показав, що внаслідок підвищення цін на освітні послуги скорочення кількості вступників відбувалося лише на початку зміни цінової політики, причому це стосувалося більшою мірою студентів-заочників, для яких після 2012 року підвищення цін було значним, а можливість отримати позику для оплати навчання – обмеженою, що і спричинило зменшення кількості здобувачів освіти [4]. Тобто, у Великобританії питання доступу до вищої освіти за умови підвищення цін визначається можливістю одержання державної підтримки (а в Україні – можливістю самостійно оплачувати кредити). З іншого боку, підвищення не лише цін на освітні послуги, але і самої вартості навчання у Великобританії (витрати на оплату майна, комунальні послуги, їжу, одяг і проїзд) та покриття їх за рахунок студентських позик може спричинити значну заборгованість здобувачів перед державою [5]. Результати досліджень [6] доводять, що фінансові проблеми найбільшою мірою впливають на наміри студента отримати вищу освіту. Зазначається, що студентам з низькими доходами важко повноцінно брати участь в університетському житті через низьку доступність як кредитів, так і батьківської підтримки [7].

І. Костенко [8] аналізує вплив індикативної собівартості на формування попиту на ринку освітніх послуг в Україні (на прикладі спеціальності 051 «Економіка»). Автор приходять до висновку, що у 2020 р. у зв'язку із значним підвищенням цін на освітні послуги в державних ЗВО (тільки у трьох областях мінімальна вартість навчання менше або дорівнює вартості контракту у 2019 р.) попит на освітні послуги мав зміститися у бік приватних ЗВО або у бік ЗВО Східної Європи. Прогноз І. Костенко справдився: збільшення набору приватних ЗВО у 2020 р. склало 52% у порівнянні з 2019 р., у 2021 р. – 20%. Це пов'язано із тим, що

у 2020 р. внаслідок карантинних обмежень кордони для виїзду на навчання до іноземних ЗВО були закриті, у 2021 р. карантинні обмеження послабилися і тому темп росту контрактників у приватних ЗВО знизився. Тенденцію до зменшення вступників на платну форму навчання підтверджено і в окремих державних ЗВО Львівської області, в яких відбулося значне підвищення вартості через застосування індикативної собівартості [9].

З іншого боку, на основі результатів економетричного аналізу попиту та пропозиції на освітні послуги за спеціальністю «Економіка» А. Скрипник та І. Костенко [10] визначають індикативну собівартість як засіб протидії використанню демпінгових стратегій державними ЗВО та інструментом «вирівнювання конкурентних умов державної і приватної освіти». Це обумовило вибір теми дослідження.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми

Аналіз наукових публікацій з питань впливу цін на освітні послуги на доступність вищої освіти дає змогу визначити, що підвищення цін на освітні послуги є вагомим чинником для прийняття рішення здобувачами щодо вступу. Разом з тим недостатньо дослідженим залишається регіональний аспект впливу цін на освітні послуги, сформовані на основі індикативної собівартості, на набір регіональних ЗВО.

Формулювання мети статті (постановка завдання)

Метою статті є оцінка впливу впровадження індикативної собівартості на обсяг набору регіональних вишів (на прикладі ЗВО Дніпропетровської області, які здійснюють набір здобувачів освіти на ОС бакалавр на базі повної загальної середньої освіти за спеціальністю 072 «Фінанси, банківська справа та страхування»).

Опис методики (структури, послідовності) проведення дослідження

Досягнення мети передбачає такі етапи дослідження:

1. Проаналізувати показники вступної кампанії на спеціальність

072 «Фінанси, банківська справа та страхування» в Україні у 2019-2022 рр.

2. Охарактеризувати ціни на освітні послуги у ЗВО м. Дніпра та вишів-лідерів України з набору на спеціальність 072 «Фінанси, банківська справа та страхування»

3. Дати оцінку результатів вступної кампанії у ЗВО м. Дніпра в контексті запровадження індикативної собівартості.

Виклад основного матеріалу й отриманих наукових результатів

Аналіз розпочнемо із розгляду набору на спеціальність 072 «Фінанси, банківська справа та страхування» в Україні. Аналіз проведено на основі даних Державної електронної бази з питань освіти (далі - ЄДЕБО) щодо вступу для здобуття ступеня освіти бакалавр на базі повної загальної середньої освіти (денна форма). У табл. 1 представлено інформацію про обсяг набору здобувачів освіти на денну форму навчання (набір), у тому числі обсяг державного замовлення (ДЗ), обсяг набору на навчання за кошти фізичних та юридичних осіб (контракт).

Таблиця 1

Показники вступної кампанії на спеціальність 072 «Фінанси, банківська справа та страхування» в Україні та у Дніпропетровській обл. у 2019-2022 рр. (ОС бакалавр на базі ПЗСО, денна форма)

Показники	2018	2019	2020	2021	2022
Кількість учнів, які одержали атестат про здобуття повної загальної середньої освіти, осіб	195 357	198 230	222 277	229 000	*
Набір по Україні, осіб	2 676	3 098	3 374	2 808	2 389
ДЗ по Україні, осіб	939	957	650	489	442
Контракт по Україні, осіб	1 737	2 141	2 724	2 319	1 947
Кількість ЗВО в області, од.	15	16	15	18	12
ДЗ по області, осіб	57	47	43	30	39
Контракт по області, осіб	146	237	257	186	143
Набір по області (денне), осіб	203	284	300	216	182
Питома вага ДЗ області у ДЗ по країні, %	6,1	4,9	6,6	6,1	8,8
Питома вага області у наборі по країні, %	11,7	9,2	8,9	7,7	7,6

Джерело: розробка авторів на основі зведених даних [11, 12].

* не опубліковано

Дані табл. 1 засвідчують, що контингент набору на спеціальність 072 в Україні протягом 2018-2020 рр. зростав, а у 2021-2022 рр. – скорочувався. Це пов'язано із особливостями демографічної ситуації, зокрема, з динамікою кількості випускників шкіл (учнів, які одержали атестат про здобуття повної загальної середньої освіти). В середньому на денну форму навчання (на всі спеціальності) вступають 61-64% випускників шкіл.

Протягом 2019-2022 рр. обсяг державного замовлення на спеціальність 072 «Фінанси, банківська справа та страхування» в Україні скорочувався. Разом з тим необхідно відмітити нерівномірність розподілу бюджетних місць між вишами. Так, за даними ЄДЕБО [12], у 2018 р. набір на спеціальність 072 здійснювали 156 вишів, у тому числі 91 виш отримав держзамовлення. Із 939 бюджетних місць 331 місце отримали 5 ЗВО. Аналогічна ситуація у 2019 році: із 957 місць держзамовлення 379 місць прийшлося на 6 ЗВО. У 2020 р. 4 ЗВО отримали 209 із 650 місць держзамовлення, у 2021 – 174 місця із 489. У 2022 р. 4 ЗВО отримали 135 бюджетних місць із 442 (ЛНУ імені Івана Франка та КНЕУ Вадима Гетьмана - по 36 місць, КНУ імені Тараса Шевченка та Києво-Могилянська академія – 32 та 31 місце відповідно), при цьому 20 ЗВО отримали по 1 місцю держзамовлення.

Набір контрактників в Україні зростав протягом 2018-2020 рр., у 2021-2022 рр. різко скоротився. Це пояснюється набуттям чинності Постанови Кабінету Міністрів України від 03.03.2020 № 191 «Деякі питання запровадження індикативної собівартості» [3], відповідно якої запроваджено мінімальний розмір плати за навчання для здобуття вищої освіти.

Аналіз впливу індикативної собівартості на контингент зарахованих до закладів вищої освіти у Дніпропетровській обл. показав, що у 2019 р. вступ на спеціальність 072 «Фінанси, банківська справа та страхування» для здобуття ступеня освіти бакалавр на базі повної загальної середньої освіти у Дніпропетровській області здійснювали 16 ЗВО, з них 8 ЗВО отримали 47 місць державного замовлення та зарахували 237 вступників на місця за кошти фізичних

та юридичних осіб (контракт). Всього на спеціальність 072 «Фінанси, банківська справа та страхування» у 2019 р. зараховано 284 здобувачів (9,2% студентів у країні).

У 2020 р. набір фінансистів в області здійснювали 15 ЗВО, до яких вступили 43 бюджетники і 257 контрактників – 300 здобувачів освіти (8,9% студентів України). Тобто набір здобувачів освіти в області збільшився на 5,6% (з 284 до 300), а в Україні – на 8,9% (з 3 098 до 3 374).

У 2021 р. темп скорочення набору на спеціальність в області 28% перевищив темп скорочення набору в Україні 24,8%, а питома вага здобувачів області у наборі по країні скоротилася до 7,7%. Це сигналізує про формування таких умов, при яких вступникам на спеціальність 072 буде більш вигідно здобувати освіту у вищих інших областей. Припускаємо, що таке скорочення темпів набору вступників на спеціальність в області спричинене значним підвищенням цін на освітні послуги, викликане запровадженням мінімального розміру плати, нижче якого ЗВО не могли встановлювати ціни у 2020-2021 рр.

Розглянемо, як вплинуло запровадження мінімальної вартості (далі – мінімальний розмір плати, МРП) на ціноутворення та набір до регіональних ЗВО на прикладі вишів Дніпра. Аналіз цін на освітні послуги у ЗВО м. Дніпро представлено у табл. 2: Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара (ДНУ), Національний технічний університет «Дніпровська політехніка» (НТУ «Політехніка»), Придніпровська державна академія будівництва та архітектури (ПДАБА), Університет імені Альфреда Нобеля (Нобеля), Дніпровський національний університет залізничного транспорту імені академіка Лазаряна (ДНУЗТ) та Національна металургійна академія України (НМетАУ), з 2021 р. - Український державний університет науки і технологій (УДУНТ), Український державний хіміко-технологічний університет (УДХТУ), Дніпропетровський державний аграрно-економічний університет (ДДАЕУ), Університет митної справи та фінансів (УМСФ).

Таблиця 2

Аналіз цін на освітні послуги у ЗВО м. Дніпра
за спеціальністю 072 «Фінанси, банківська справа та страхування»
(бакалавр на базі ПЗСО, денна форма) у 2019-2022 рр.

Рік	ЗВО	ДНУ	НТУ «Полі- техн»	ПДАБА	Нобеля	ДНУЗТ /УДУНТ	НМетАУ /УДУНТ	УДХТУ	ДДАЕУ	УМСФ
2019	Ціна ЗВО	13 300	12 000	10 980	20 339	13 280	10 800	11 500	11 900	12 000
2020	МРП	22 075	13 988	22 531	*	18 229	20 305	19 202	10 577	23 435
	<i>Коефіцієнт росту МРП (2020/2019)</i>	<i>1,66</i>	<i>1,17</i>	<i>2,05</i>	<i>-</i>	<i>1,37</i>	<i>1,88</i>	<i>1,67</i>	<i>0,89</i>	<i>1,95</i>
	Ціна ЗВО	22 100	18 100	22 650	22 228	18 300	20 300	19 210	11 900	23 436
2021	МРП	32 845	20 783	30 088		24 294	27 817	26 601	15 216	30 632
	Ціна ЗВО	32 900	20 800	29 950	34 950	24 300	27 820	26 600	15 300	30 635
2022	Ціна ЗВО	22 000	20 800	15 500	40 000	19 900	19 900	19 500	16 950	22 000
	<i>Коефіцієнт росту (2022/2021)</i>	<i>0,67</i>	<i>1,00</i>	<i>0,52</i>	<i>1,14</i>	<i>0,82</i>	<i>0,72</i>	<i>0,73</i>	<i>1,11</i>	<i>0,72</i>

Джерело: розробка авторів на основі зведених даних [13, 14], зведених даних про вартість навчання у ЗВО м. Дніпра за спеціальністю 072 «Фінанси, банківська справа та страхування» у 2019 р].

* для приватних ЗВО мінімальний розмір плати не встановлювався

На основі аналізу даних табл. 2 можна зробити такі висновки.

1. У зв'язку із впровадженням Постанови [3] усі державні ЗВО у 2020 р. були зобов'язані встановити ціни на освітні послуги з урахуванням мінімальної вартості. Ця норма не стосувалася приватних ЗВО (як таких, що не отримували держзамовлення у 2019 р.), отже вони не були зобов'язані встановлювати ціни не нижчі за мінімальну вартість. Наприклад, вартість навчання у приватному ЗВО Університет ім. А. Нобеля у 2019 р. становила 20 339 грн. (вище за всі ЗВО м. Дніпра), а у 2020 р. вишем встановлено 22 228 грн. (це нижче за мінімальний розмір плати у ПДАБА та УМСФ).

2. МРП у 2020 р. значно відрізняється від цін 2019 р. Так, у 2020 р. коефіцієнт росту коливався від 1,17 у НТУ «Дніпровська політехніка» до 2,05 у ПДАБА. Тобто заклади освіти мали значно підвищити ціни у порівнянні з минулим роком. Виняток – ДДАЕУ, де розрахований МРП є нижчим за встановлену ціну у 2019 р.

3. МРП є значно нижчим у закладах освіти, де аналізована спеціальність 072 «Фінанси, банківська справа та страхування» є непрофільною. Наприклад, у НТУ «Дніпровська політехніка» - 13 988 грн, у ДНУЗТ – 18 229 грн., в УДХТУ - 19 202 грн., а в ДДАЕУ – взагалі 10 577 грн. Це дало змогу непрофільним закладам встановити ціни на навчання нижчі, ніж у тих закладах, які спеціалізуються на економічних спеціальностях, зокрема на спеціальності 072. На фоні різкого економічного спаду 2020 р., викликаного наслідками карантинних обмежень та згортання значної частини бізнесу по всій країні, різке підвищення цін на навчання ускладнило набір контрактників для профільних закладів.

4. У 2021 р. ціноутворення також здійснювалося на основі Постанови [3] та характеризувалося підвищенням розміру плати за навчання у порівнянні з 2020 р. Але при цьому кількість випускників шкіл, а значить і потенційних вступників, зменшилася. На фоні відкриття кордонів після карантину та розширення можливостей для вступу до іноземних ЗВО, українські профільні виші були змушені конкурувати не лише із непрофільними закладами у питанні цінової політики, але і з іноземними.

Крім того, на основі розрахованої індикативної собівартості регіональні ЗВО були змушені встановити ціни вищі, ніж виші-лідери з набору на спеціальність в Україні. Так, лідером з набору здобувачів освіти на спеціальність 072 у Дніпропетровській області був УМСФ – профільний заклад освіти. Ціни на освітні послуги в УМСФ вищі, ніж у трьох ЗВО – лідерах набору контрактників в Україні у 2020-2021 рр. (табл. 3).

Таблиця 3

Аналіз цін на освітні послуги у вишах-лідерах з набору на спеціальність 072 «Фінанси, банківська справа та страхування» (бакалавр на базі ПЗСО, денна форма) у 2020-2021 рр.

ЗВО	2020				2021			
	Місце в рейтингу	К	МРП	Ціна ЗВО	Місце в рейтингу	К	МРП	Ціна ЗВО
ЛНУ ім. І. Франка	1	198	15 319	20 995	2	190	22175	24 942

КНЕУ ім. В. Гетьмана	2	193	20 387	27 200	1	240	24301	28 200
ХНЕУ ім. С. Кузнеця	3	160	19 671	19 671	5	86	25632	26 200
УМСФ	7	78	23 435	23 436	6	60	30632	30 635

Джерело: розробка авторів на основі зведених даних [12, 13, 14.]

5. Відповідно до Постанови КМУ [15], у 2022 р. необхідність встановлення цін на основі МРП скасовано, заклади освіти визначали рівень цін на освітні послуги самостійно. З урахуванням специфіки воєнного стану, більшість ЗВО м. Дніпра знизили ціни. Винятки – ДДАЕУ (у 2020-2021 рр. мали найнижчі ціни), Університет Альфреда Нобеля (не прив'язаний до МРП) та НУ «Дніпровська політехніка» (залишив ціну без змін). У контексті необхідності пристосування до умов воєнного стану, рішення уряду щодо скасування норм Постанови [3] та дозволу закладам освіти самостійно встановлювати ціни є зваженою.

Розглянемо набір на спеціальність закладами освіти м. Дніпра (табл. 4).

Таблиця 4

Аналіз вступної кампанії у ЗВО м. Дніпра
за спеціальністю 072 «Фінанси, банківська справа та страхування»
(бакалавр на базі ПЗСО, денна форма) у 2019-2022 рр.

Рік	Набір ЗВО області	Набір ЗВО м. Дніпра	ДНУ	НУ «Політехн»	ПДАБА	Нобеля	ДНУЗТ /УДУНТ	НМетАУ /УДУНТ	УДХТУ	ДДАЕУ	УМСФ
2019	237	206	14	14	4	13	3	8	5	32	113
2020	257	217	12	28	5	43	5	1	3	42	78
2021	186	147	7	24	0	9	3	1	1	42	60
2022	143	115	9	14	4	0	2	2	2	29	53

Джерело: розробка авторів на основі зведених даних [13]

Аналіз вступної кампанії у ЗВО м. Дніпра показав наступне.

1. Вступники тяжіють до вибору Дніпровських ЗВО. Набір на аналізовану спеціальність в області здійснюють 16 вишів, при цьому лівова частка здобувачів освіти в області вступають саме до 9 ЗВО м. Дніпра.

2. Ціни на освітні послуги виступають важливим чинником вибору ЗВО. Так, у 2019 р. набір здійснювався на умовах вільної конкуренції. У 2020 р. в умовах значного підвищення цін значно зріс набір у тих ЗВО, де зростання цін було не таким стрімким: НУ «Дніпровська політехніка», ДДАЕУ та Університет А. Нобеля

– тобто непрофільні ЗВО та приватний заклад освіти. Лідером з набору контрактників у регіоні залишився УМСФ, але набір значно скоротився через ціновий бар'єр. 2021 р. характеризувався скороченням набору у всіх ЗВО (виняток - ДДАЕУ). У 2022 р. скорочення набору пов'язано із загальним зменшенням кількості вступників, які не повернулися в Україну з початку воєнних дій.

3. Впровадження мінімального розміру плати за навчання чинить негативний вплив у першу чергу на регіональні ЗВО, головною конкурентною перевагою яких у порівнянні із київськими та львівськими вишами були ціни. Престижні ЗВО мають високі набори і бюджетників і контрактників, регіональні – в основному здійснюють ставку на контрактників. В умовах щорічного скорочення обсягів держзамовлення підвищення цін на освітні послуги на фоні зниження темпів економічного розвитку спричинило зменшення набору.

4. Ефективність механізму встановлення цін на освітні послуги закладами освіти виявилася високою з позиції підтримки столичних ЗВО, разом з тим, механізм показав свою недосконалість в частині розвитку регіональних вишів. Дію Постанови призупинено до 31.12.2023 р. З метою підтримки всіх регіонів України, зокрема, розвитку вищої освіти, після закінчення воєнних дій механізм потребує удосконалення або скасування.

Висновки і перспективи подальших розвідок у цьому напрямку

Відповідно до поставленої мети, у статті проведено оцінку впливу впровадження індикативної собівартості на обсяг набору регіональних вишів. Аналіз показників вступної кампанії закладів вищої освіти м. Дніпра показав, що впровадження індикативної собівартості при визначенні цін на освітні послуги негативно впливає на формування регіонального ринку освітніх послуг. Мають місце тенденції до скорочення наборів у профільних вишах на користь непрофільних, ціни в яких є значно нижчими. Перспективою подальших досліджень є оцінка результатів вступної кампанії за спеціальностями, ціни які встановлювалися без урахування індикативної собівартості.

Список використаних джерел

1. Daniel, J., Kanwar, A., and Uvalić-Trumbić, S. (2009) 'Breaking higher education's iron triangle: Access, cost, and quality', *Change: The Magazine of Higher Learning* 41(2): 30–35.
2. Чайка І. П. Аналіз українського ринку вищої освіти. *Галицький економічний вісник*. 2020. № 1 (62). С. 91–101. DOI: https://doi.org/10.33108/galicianvisnyk_tntu2020.01.091.
3. Деякі питання запровадження індикативної собівартості : Постанова Кабінету Міністрів України від 03.03.2020 № 191-2020-п. Дата оновлення: 191-2020-п. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/191-2020-%D0%BF#Text> (дата звернення: 01.02.2023).
4. Toby Flannigan and Sanjeev Gupta (2021). The Impact of Tuition Fees on Higher Education Enrolment and Equity in England. Nebula Strategic Research Group. URL : <https://www.nebula-research.org/wp-content/uploads/2021/11/The-Impact-of-Tuition-Fees-on-Higher-Education-Enrolment-and-Equity-in-England.pdf> (дата звернення: 10.02.2023).
5. Irani, Z. (2022). The rising cost of UK higher education risks pricing out the disadvantaged. *Times Higher Education*. URL : <https://www.timeshighereducation.com/blog/rising-cost-uk-higher-education-risks-pricing-out-disadvantaged> (дата звернення: 10.02.2023).
6. Wilkins, S, Shams, F & Huisman, J (2013), The decision-making and changing behavioural dynamics of potential higher education students: The impacts of increasing tuition fees in England, *Educational Studies*, vol. 39, no. 2, pp. 125-141. <https://doi.org/10.1080/03055698.2012.681360> (дата звернення: 10.02.2023).
7. Kernohan D. (2022). Is it time for another major review of higher education? *Wonkhe*. URL : <https://wonkhe.com/blogs/is-it-time-for-another-major-review-of-higher-education/>(дата звернення: 10.02.2023).

8. Костенко І. С. Роль індикативної собівартості у формуванні ринку освітніх послуг в Україні. Бізнес Інформ. 2020. № 5. С. 295–305. DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2020-5-295-305>.

9. Сас С. П. Вплив індикативної собівартості на формування фінансового потенціалу закладів вищої освіти України. Галицький економічний вісник. 2021. Том 70. № 3. С. 102–110. https://doi.org/10.33108/galicianvisnyk_tntu2021.03.102

10. Скрипник А. В., Костенко І. С. Економетричний аналіз попиту та пропозиції освітніх послуг за спеціальністю 051 «Економіка». Бізнес Інформ. 2020. № 4. С. 279–288. DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2020-4-279-288>.

11. Загальна середня та професійна (професійно-технічна) освіта в Україні: Державна служба статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/> (дата звернення: 01.02.2023).

12. Зараховані на навчання. Єдина державна електронна база з питань освіти. URL : vstup.edbo.gov.ua (дата звернення: 01.02.2023).

13. Вступна кампанія. Єдина державна електронна база з питань освіти. URL : vstup.edbo.gov.ua (дата звернення: 01.02.2023).

14. Мінімальна вартість контрактного навчання 2020: МОН опублікувало розрахунок. URL: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/visha-osvita/minimalna-vartist-kontraktного-navchannya-2020> (дата звернення: 01.02.2023).

15. Про зупинення в 2022 році дії деяких постанов Кабінету Міністрів України : Постанова Кабінету Міністрів України від 11.03.2022 № 251. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/251-2022-%D0%BF#n7> (дата звернення: 10.02.2023).

References:

1. Daniel, J., Kanwar, A., and Uvalić-Trumbić, S. (2009) ‘Breaking higher education’s iron triangle: Access, cost, and quality’, Change: The Magazine of Higher Learning 41(2): 30–35.

2. Chaika I. P. «Analiz ukrainskoho rynku vyshchoi osvity» [Analysis of the Ukrainian higher education market]. Halytskyi ekonomichnyi visnyk. 2020. № 1 (62). S. 91–101. DOI: https://doi.org/10.33108/galicianvisnyk_tntu2020.01.091. [In Ukrainian].

3. Cabinet of Ministers of Ukraine (2020), Some issues of introducing the indicative cost price. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/191-2020-%D0%BF#Text> [In Ukrainian].

4. Toby Flannigan and Sanjeev Gupta (2021). The Impact of Tuition Fees on Higher Education Enrolment and Equity in England. Nebula Strategic Research Group. URL : <https://www.nebula-research.org/wp-content/uploads/2021/11/The-Impact-of-Tuition-Fees-on-Higher-Education-Enrolment-and-Equity-in-England.pdf>.

5. Irani, Z. (2022). The rising cost of UK higher education risks pricing out the disadvantaged. Times Higher Education. URL : <https://www.timeshighereducation.com/blog/rising-cost-uk-higher-education-risks-pricing-out-disadvantaged>.

6. Wilkins, S, Shams, F & Huisman, J (2013), The decision-making and changing behavioural dynamics of potential higher education students: The impacts of increasing tuition fees in England, Educational Studies, vol. 39, no. 2, pp. 125-141. <https://doi.org/10.1080/03055698.2012.681360>.

7. Kernohan D. (2022). Is it time for another major review of higher education? Wonkhe. URL : <https://wonkhe.com/blogs/is-it-time-for-another-major-review-of-higher-education/>.

8. Kostenko I. S. «Rol indykatyvnoi sobivartosti u formuvanni rynku osvitnikh posluh v Ukraini» [The role of indicative cost in the formation of the educational services market in Ukraine]. Biznes Inform. 2020. № 5. S. 295–305. DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2020-5-295-305>. [In Ukrainian].

9. Sas S. P. «Vplyv indykatyvnoi sobivartosti na formuvannia finansovoho potentsialu zakladiv vyshchoi osvity Ukrainy» [The influence of the indicative cost on the formation of the financial potential of higher education institutions of Ukraine]. Halytskyi

ekonomichnyi visnyk. 2021. Tom 70. № 3. S. 102–110.
https://doi.org/10.33108/galicianvisnyk_tntu2021.03.102. [In Ukrainian].

10. Skrypnyk A. V., Kostenko I. S. «Ekonometrychni analiz popytu ta propozytsii osvitnikh posluh za spetsialnistiu 051 «Ekonomika»» [Econometric analysis of demand and supply of educational services in specialty 051 "Economics"]. Biznes Inform. 2020. № 4. S. 279–288. DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2020-4-279-288>. [In Ukrainian].

11. General secondary and professional education in Ukraine: State Statistics Service of Ukraine. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/>. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/>. [In Ukrainian]

12. Enrolled in studies. The unified state electronic database on education. URL: vstup.edbo.gov.ua [In Ukrainian]

13. [Admission campaign](#). The unified state electronic database on education. URL: vstup.edbo.gov.ua [In Ukrainian]

14. [Ministry of Education and Science](#) of Ukraine (2020), The minimum cost of contract training 2020. Retrieved from: URL: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/visha-osvita/minimalna-vartist-kontraktного-navchannya-2020> [In Ukrainian].

15. Cabinet of Ministers of Ukraine (2022), About the suspension in 2022 of some resolutions of the Cabinet of Ministers of Ukraine. Retrieved from:

16. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/251-2022-%D0%BF#n7> [In Ukrainian]

Анотація. У статті проведено оцінку впливу впровадження індикативної собівартості на обсяг набору регіональних вишів (на прикладі ЗВО Дніпропетровської області, які здійснюють набір здобувачів освіти на ступенем освіти бакалавр на базі повної загальної середньої освіти за спеціальністю 072 «Фінанси, банківська справа та страхування»).

Аналіз показників вступної кампанії на спеціальність в Україні показав, що протягом 2019-2022 рр. обсяг державного замовлення скорочувався, а обсяг набору вступників на контракт зростав протягом 2018-2020 рр, а у 2021-2022 рр. мав значний спад. Це пояснюється впровадженою нормою щодо встановлення цін на освітні послуги не нижче розрахованої мінімальної вартості навчання.

Аналіз цін на освітні послуги у ЗВО м. Дніпра у 2020-2021 рр. показав, що ціни на навчання відповідно до нової системи у державних вишах зросли у 1,17-2,05 разів за винятком приватних ЗВО та ЗВО аграрного спрямування, що є непрофільним для аналізованої спеціальності. Крім того, ціни виявилися вищими, ніж у провідних ЗВО, які є лідерами з набору на спеціальність 072 в Україні. Оцінка результатів вступної кампанії у ЗВО м. Дніпра в контексті запровадження індикативної собівартості показала, що показники набору скоротилися у всіх ЗВО (крім тих, де відбулося значне підвищення цін), крім того, скоротилася і питома вага набору області у кількості зарахованих на спеціальність в Україні. Це засвідчує негативні тенденції до зміщення вподобань вступників із вступу до державних ЗВО на вступ до приватних, а також непрофільних вишів (як правило, технічного спрямування) через нижчу ціну на освітні послуги. Крім того, внаслідок різкого підвищення цін у регіональних закладах вищої освіти, вони втратили конкурентну перевагу перед престижними ЗВО столиці.

До закінчення воєнного стану дію Постанови призупинено, що вплинуло на результати вступної кампанії у 2022 р. Але скорочення набору пов'язано, зокрема, із зменшенням кількості вступників до українських вишів у зв'язку із виїздом за кордон.

Ключові слова: індикативна собівартість, мінімальний розмір плати за навчання, ціни на освітні послуги, ринок освітніх послуг, набір здобувачів освіти.